

Vasné Tóth Kornélia

Nemzetközi ex libris kiállítás a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kőbányai részlegében és a Kőrösi Galériában

Idén, 2019-ben ünnepeljük a Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület (KBK) fennállásának 60. évfordulóját. Ez alkalomból az egyesület „KBK 60” címen nemzetközi pályázatot írt ki, mely megjelent a *Kisgrafika* folyóirat 2018/2. számában, az alábbi szövegezéssel:

„2019-ben ünnepli a magyar ex libris egyesület (mai nevén Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület) megalakulásának 60. évfordulóját. Ezt az évfordulót egy nemzetközi ex libris kiállítással szeretnénk emlékeztetnéssé tenni. A kiállítási pályázaton részt vehet minden művész a világ bármely országából. A hagyományos grafikai technikák (magas-, mély- és síknyomású eljárások) mellett a számítógépes grafikák is elfogadottak. Fotó, egyedi rajz, fénymásolat nem elfogadható. Az ex libris mérete nem lehet nagyobb 17 cm-nél, a papírméret pedig A4-es (29,7×21 cm-es) formátumnál. A témaválasztás kötetlen. Az ex librisnek valóságos személy nevét kell tartalmaznia. In memoriam lap is elfogadott. Minden grafikai lapnak kötelezően kell tartalmaznia a KBK–60 felíratot. Egy személy 3 különböző ex libriszel pályázhat [...].”

A kiírt pályázatra nemzetközi szinten nagy érdeklődés mutatkozott, 26 országból 103 művész (és 47 egyetemi hallgató, diák) 257 művel nevezett. A beküldött anyag nagy része európai országból érkezett (Ausztria, Belgium, Bulgária, Bosz-

nia-Hercegovina, Fehéroroszország, Franciaország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Románia, Svédország, Szerbia, Szlovénia, Ukrajna), emellett az eurázsiai Törökországból, Ázsiából (India, Japán) és Amerikából (Argentína, Brazília, Kanada, Mexikó) is küldtek grafikákat. A külföldi országok közül kiemelkedik Törökország, ahonnan 20 művész és 47 diák indult, majd Argentína és Ukrajna következik, 9-9 művész alkotásával. Romániából és Szerbiából 6-6, Lengyelországból 5 alkotó pályázott. Négy-négy művész küldte be munkáját Japánból, Olaszországból, 3-3 alkotó pályázott Fehéroroszországból és Oroszországból. Németországból két művész, a többi országból 1-1 alkotó indult. A szereplő grafikusok közül kiemeltek néhányat, az országok betűrendjében haladva (részletes áttekintés, az összes ország és név felsorolásával a KBK 60 pályázathoz és kiállításhoz kapcsolódó katalógusban szerepel):

- Argentínából Marcelo KOPP és Mauricio SCHVARZMAN;
- Belgiumból Martin R. BAEYENS;
- Bosznia-Hercegovinából Husein SJJIVO;
- Brazíliából Jussara PIRES;
- Bulgáriából Snezhina BISSEROVA;
- Fehéroroszországból Vlagyiszlav KVARTALNIJ és Igor SZIDORENKO;
- Franciaországból Frédéric KUHLMANN;
- Indiából Arvind SHAMA;
- Japánból MOTOKO Suenaga és SANO Takao;
- Lengyelországból Rajmund ASZKOWSKI, Marcin CZIOMER, Pawel DELEKTA és Pawel STAŃCZYK;
- Mexikóból Emilio Carrasco GUTIÉRREZ;
- Németországból Ella GERSCHANOVICH és Andreas RAUB;
- Norvégiából Torill Elisabeth LARSEN;
- Olaszországból Marianna ANTONACCI, Marino GRASSI, Marcela MIRANDA;
- Oroszországból Anasztaszija LUNKEVICS és Jaroslav MAKAROV;
- Romániából a magyar származású BALAJTI Károly mellett többek között Alexandru JAKABHÁZI és Ovidiu PETKA;
- Szerbiából BALLA Magdolna, BOROS György és Ivana VIDIĆ;
- Szlovéniából SALAMON Árpád;
- Törökországból a sok pályázó közül néhány példa: Ertan AKTAS, YAĞMUR Büşra BAYRAK, Mustafa BAYRAM, Nurten ERDOĞAN, Doç. Musa KÓKSAL, Bírşen LIMON, Doç. Prof. Ali Atif POLAT, Harun Hilmî POLAT, Doç. Prof. Hikmet ŞAHİN, Sena SENGİR, Gözde YILDIZ és Fedail YILMAZ;
- Ukrájából Leontyij HRINYUK és Valentyin SALIHA.

Hazánkat tizenheten képviselték, köztük Bakacsi Lajos, Bálint Ferenc, Bugyi István József, Czákó Petra, Havasi Tamás, Kelemen Dénes Lehel, Kerékgyártó

László, Kőhegyi Gyula, Le Cintia Lan, Molnár Icsu István, Oláh Csenge, Őri János, Palásti Erzsébet, Réti András, Ürmös Péter, Varga Edit és Vén Zoltán.

A benyújtott művek technikáját tekintve is nagy a változatosság, a magasnyomású lapok, a fametszet (X1, X2) és a linómetszet (X3) mellett szép számban szerepelnek mélynyomású, rézkarc (C3), hidegtű (C4), aquatinta (C5) alkotások is. Emellett arányaiban jelentős a modern számítógépes grafika, különösen a török művek esetén. A digitális kor képisége, képalkotása és a hagyományos sokszorozó grafikai módszerekkel történő képalkotás tehát jól megfér egymás mellett, érthető módon, hisz több alkotó már a digitális kor szülötte. A képanyag a hagyományos és a digitális technikát egymás mellett, nem egymást kizárva mutatja be, mindegyik értéként jelenik meg, alkalmazkodva a mai kor kihívásaihoz.

Emilio Carrasco Gutiérrez (MEX) linómetszete, X3 (2018), 160×135 mm

A műveket összeköti a kötelezően előírt „KBK 60” felirat, és hogy zömmel a közelmúltban, 2018–2019-ben készültek, de van néhány év nélküli és 2017-es is. A grafikusok közt jelentős számban képviselteti magát a férfiak mellett a női nem. Az alkotásoknak nem volt kötött tematikája, így a művek téma- és formavi-

lága nagyon változatos, az absztrakttól a figurális ábrázolásokig, a betűgrafikáktól az egész történetet elbeszélő alkotásokig. Általánosságban megállapítható, hogy a kompozícióban kevés alkotás esetén figyelhető meg közvetlenül a 60-as számra, a Kisgrafika Barátok Köre egyesületi életére, a magyar viszonyokra való reflektálás, ez főként a magyar grafikusok alkotásain jellemző. A külföldiek közül ritka kivétel a francia Frédéric Kuhlmann tipografikus ex librise Ürmös Péter nevére, a török Emine Özdemir alkotása a szegedi dómmal, az ukrán Valentyn Saliha ex librise a Magyar Nemzeti Múzeum számára.

Havasi Tamás linómetszete, X3 (2018), 103×135 mm

A magyar alkotók közül Molnár Icsu István faszerű ábráján hangsúlyozódik az eltelt hat évtized (a lomb, a hat különféle struktúrájú levél egy-egy évtizedet szimbolizál), és a KBK-alapítás éve, 1959 is. Bakacsi Lajos in memoriam lapja a szegedi Rác Mária gyűjtő nevére a KBK három ismert, mára már elhalálozott ex libris gyűjtőjének állít emléket: Katona Gábornak (1906–1998), Lippóczy Miklós-nak (1913–2004) és Kovács Józsefnek (1915–1996). Havasi Tamás linómetszete Vasné dr. Tóth Kornélia számára az ex libris gyűjtők táborát, a cserefolyamatot mutatja be, a gyűjtők asztalánál zajló tevékenységet kombinálva Michelangelo: *Ádám teremtése* című képével. A nagyító (látóterében a „KBK 60”-nal) játékosságot visz a képhe. Lapok hullanak a földön fekvő kürtre Ürmös Péter rézkarc-akvatinta lapján, egyiken kiolvasható a „KBK 60” felirat. Az egyesület egykori elnökének, König Róbertnek állít emléket tüzes paripával Palásti Erzsébet elektrografikája. Kerékgyártó László számítógépes betűgrafikája, középpontjában a „KBK 60” felirattal, a KBK egykori és jelenlegi tagjainak név szerinti felsorolásával reflektál a 60 évre. Kőhegyi Gyula alkotása száldúcmetset technikával készült, a kétosztatú, két dúcról metszett grafikában kiemelt helyet kap a „KBK 60” felirat

(nyomdagépet imitáló vörös táblácskában), melyet a fekete–vörös színkontraszt tesz még hangsúlyosabbá. A szlovéniai Salamon Árpád „ajándécsomagot” nyújtott át a KBK 60-ra, a KBK betűi ezúttal masniként funkcionálnak. Oláh Csenge és Varga Edit alkotásán fő szerepet kapnak a könyvek, Balajti Károly pedig egyik ex librisén megalkotta a KBK 60. születésnapjához könyvét.

Ábrájában nem utal az évfordulóra Bálint Ferenc rézkarc-aquatinta alkotása, mely Sárkányölő Szent György alakját idézi, a grafika a szegedi Sárszegi György nevére szól. Réti András groteszk, szurreális víziót mutat be, hasonlóan Vén Zoltán műve, mely Van Gogh *Női portré* című művének továbbgondolása, az ex librisen látható nő kezében borítékot tart, levágott füllel, mely a festő öncsonkítására utal. Bugyi István József linómetszetű ex librise Berze Imre székely szobrász számára készült. Az alkotás a szobrászat tényének egy általánosabban vett megfogalmazása: a szobrász üti a követ, amelyből már körvonalazódik egy női alak. A sűrű vonalháló és egyéb képépítő elemek általánosan is jellemzik a grafikus munkáit.

A külföldi grafikák közül kiemelem a fehérországi Igor Szidorenko rézkarcát vitorláshajóval, női kalózzal, a lengyel Pawel Deleka fogaskerekekkel működő gépezetét, melyben képletesen a sokféle pénznem forgatja a világot. A német Andreas Raub alkotása a manierizmus művészetét, az olasz Giuseppe Arcimboldo (1527–1593) stílusát idézi, akinek híres arcképei növényekből, gyümölcsökből, állatokból tevődnek össze. Ezzel egyfajta szurreális világot teremt. Ella Gerschanovich a prágai 37. FISAE kongresszusra (2018) utalóan a német nyelven alkotó cseh születésű író, Kafka portréját emelte be a kompozícióba.

Több grafika állatmotívumokat állít középpontba, erre példa az orosz Marianna Antonacci, a kakas Marino Grassi, a hal Marcela Miranda, az egér Fedail Yilmaz, a szarvas Torill Elisabeth Larsen alkotásán. A japán Motoko Suenaga rézkarc ex librisén a Japánban nagy kultusznak örvendő macska épül be a körkörös vonalakkal álló kompozícióba. Gabriel García Márquez Nobel-díjas kolumbiai írónak is emléket állít egy grafika kakassal, az ukrán Leontyij Hrinjuk alkotása. Emellett a grafikákon fellelhetők még épületábrázolások, nőalakok, anya gyermekével, mozgó harisnyás lábak, repülő toll stb. A humor, a tánc, a vígjáték éppúgy megjelenik a lapokon, mint a drámaiság, az előbbire kiemelkedő példa az argentin Mauricio Schvarzman, utóbbira a török Hikmet Şahin alkotása.

A nemzetközi kiterjedésű pályázati anyag mellett, hogy méltó emléket állít a 60 éves KBK-nak, egyúttal sajátos körképet ad napjaink ex libris művészetéről, céljairól, törekvéseiről. A változatos technikával megalkotott művek tanúbizonyságai a XXI. század grafikai törekvéseinek és esztétikai szemléletünk újrafogalmazásának. A pályázati anyag második részében szereplő archív nyomatok pedig a hazai gyűjtők anyagán keresztül az elmúlt évtizedek magyar kisgrafikaéletét reprezentálják.

A 2019. október 8-án a Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ Kőrösi Galériájában és a kőbányai könyvtárban megnyíló „KBK 60” kiállítás Ürmös Péter, Kerékgyártó László és Kőhegyi Gyula grafikusművészek előkészítő munkáját dicséri. A megnyitót Szunyoghy András, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja és Vén Zoltán, a KBK elnöke tartotta, a vendégeket Takács István galériavezető köszöntötte. A könyvtárvezető Kaposi Ildikó személyesen nem tudott jelen lenni, ezért írásban üdvözölte a kiállítás résztvevőit. A tervek szerint a tárlat Budapest után bemutatásra kerül Szegeden és Pápán is.

A kiállításon szereplő művekből válogatás látható a pályázatra készült kétnyelvű katalógusban (*KBK–60. MMXIX, Hungary – Nemzetközi Ex libris és Kisgrafika Kiállítás / International Ex Libris and Small Graphic Exhibition*, Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület, Budapest, 2019, 48 p.), mely 2019 őszére jelent meg, a KBK kiadásában. A kimondottan a pályázatra készült több száz grafika közül válogatottan 110 alkotás szerepel a katalógus első felében, és 36 kép a gyűjtők által beadott anyagból. A nemzetközi kiállítás és katalógusa méltán viszi hírét hazánkon túlra is az ex libris, a kisgrafika műfaját napjainkban is ápoló Kisgrafika Barátok Körének. Együttal a galéria és a könyvtár – mint a kiállításnak helyet biztosító intézmények – közös összefogásának is szép példája.

„KBK 60” kiállítás az FSZEK Kőbányai Könyvtárában

Jegyzet

Az egyesületről bővebben: <http://www.kisgrafika.hu/>